

ТАНИЛЦУУЛГА

*Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хоорондын
“Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийн төслийн талаар*

1. “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр” байгуулах шаардлага

Монгол Улсын Засгийн газар Азийн хөгжлийн банк /цаашид “АХБ” гэх/-тай хамтран эдийн засгийн гадаад орчны сөрөг нөлөөлөл болон байгалийн гамшиг, эрүүл мэнд, эрчим хүч, хүнсний хангамжтай холбоотой онцгой нөхцөл байдлын үед шаардлагатай санхүүжилтийг шуурхай авах боломжийг бүрдүүлэх зорилгоор “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг байгуулахаар ажиллаж байна. Тус хөтөлбөрийн хүрээнд 200.0 сая ам.доллартой тэнцэх төсвийн дэмжлэгийн зээл болон 250.0 сая ам.доллар хүртэлх эх үүсвэртэй Болзошгүй гамшгийн үеийн зээлийн шугамыг байгуулахаар АХБ-тай 2026 оны 08 дугаар сарын 13-ны өдөр хэлэлцээрийн төслийг эцэслээд байна.

Энэхүү хөтөлбөрийн гол ач холбогдол нь Засгийн газар дээрх санхүүжилтийг бүхэлд нь шууд авч ашиглах бус, харин эдийн засгийн гадаад шок, байгалийн гамшиг болон бусад онцгой нөхцөл байдал үүссэн үед урьдчилан тохирсон нөхцөлийн дагуу санхүүжилт авах боломжтой нөөц эх үүсвэрийг бүрдүүлэхэд оршино.

Олон улсын гэрээний тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.2-т “гадаад улс, олон улсын байгууллага, гадаад улсын болон олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагаас авах зээлийн ерөнхий нөхцөлийн талаархи олон улсын гэрээ”-г Улсын Их Хурал заавал соёрхон батлахаар заасан. Үүний дагуу тус “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг Улсын Их Хурлаар соёрхон батлуулах шаардлагатай.

2. “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийн хүрээнд хэрэгжүүлэх хөтөлбөрүүдийн талаар

Засгийн газраас 2024 оны зудын гамшиг тохиолдсонтой холбоотойгоор АХБ-тай хамтран зуд, ган, үер, шороон шуурга, цасан шуурга зэрэг байгалийн гамшигт үзэгдэл болон цар тахлын үед ашиглах боломжтой санхүүжилтийн хэрэгслийг ашиглах талаар санал солилцож эхэлсэн.

Энэ хүрээнд АХБ-тай хамтран 2025 оны 12 дугаар сараас эхлэн Монгол Улсад тохиолдож буй зуд, ган, үер, шороон шуурга, цасан шуурга, ой, хээрийн түймэр, газар хөдлөлт, цар тахал болон халдварт өвчний үед Засгийн газрын болон улсын хэмжээнд хариу арга хэмжээ авахад шаардлагатай санхүүжилтийн хэмжээ, тус санхүүжилтийг шийдвэрлэх чадамжийн талаар судалгаа хийж, Монгол Улсын гамшиг, эрсдэлийн санхүүжилтийн үнэлгээг боловсруулан 2026 оны 7 дугаар сард эцэслэж, Монгол Улсад гамшгийн үед шаардлагатай санхүүжилтийн хэрэгцээг тодорхойлох чиглэлээр хамтарч ажилласан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 49 дүгээр тогтоолоор баталсан “Засгийн газрын өрийн удирдлагын 2026-2028 оны стратегийн баримт бичиг”-ийн Зорилт 2-ыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ 1-д “Байгалийн гамшиг, санхүүгийн хямрал зэрэг гэнэтийн нөхцөл байдал үүсэхэд ашиглах, мөн шаардлагатай бодлогын арга хэмжээг хэрэгжүүлэх зорилгоор авч ашиглах боломжтой нөхцөлт санхүүжилтийн

бүтээгдэхүүн, бодлогод суурилсан зээл болон төсвийн дэмжлэгийн зээл зэрэг олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагаас санал болгож байгаа хэрэгслүүдийг ашиглана” гэж заасны дагуу тус үнэлгээнд үндэслэн Монгол Улсын гамшгийн үеийн санхүүжилтийн хэмжээг тодорхойлох, тус санхүүжилтийн хэрэгцээг хангахад АХБ-аас зээлийн шугам үүсгэх боломжийг судалж, бэлтгэл ажлыг хангаад байна.

Цаашлаад Оросын Холбооны Улс, Украин Улс хоорондын болон Ойрх Дорнодын хурцадмал нөхцөл байдлаас шалтгаалан дэлхийн эдийн засгийн тодорхой бус байдал нэмэгдэж, эрчим хүч, хүнсний бүтээгдэхүүний үнэ өсөх, нийлүүлэлтийн сүлжээ тасалдах, тээвэр логиستيкийн зардал нэмэгдэх зэрэг эрсдэлүүд нэмэгдэж, дэлхийн улс орнуудын инфляцыг өсгөх, төсөв, төлбөрийн тэнцэл болон гадаад валютын нөөцөд ихээхэн дарамт үүсгэх эрсдэлтэй байна.

Ийнхүү олон улсын санхүүгийн зах зээлд тодорхойгүй нөхцөл бий болж гадаад санхүүжилтийн өртөг нэмэгдэж, хөрөнгө оруулалтын урсгал хумигдаж байгаа тул гадаад орчны сөрөг нөлөөллийг багасгах санхүүжилтийн нөөцийг бүрдүүлэх, хямд эх үүсвэрийг баталгаажуулахаар АХБ-тай “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийн төслийг боловсруулаад байна.

2.1.Төсвийн дэмжлэгийн хөтөлбөр

Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2026 оны 04 дүгээр сарын 08-ны өдрийн 05 дугаар албан даалгаварт “Гадаад валютын нөөцийг нэмэгдүүлэх, шаардлагатай зардлыг санхүүжүүлэх зорилгоор олон улсын байгууллага болон хөгжлийн түнш орнуудаас санал болгож буй төсвийн дэмжлэгийн зээл авах асуудлыг судалж, хэрэгжүүлэх” асуудлыг Сангийн сайдад даалгасны дагуу АХБ-аас төсвийн дэмжлэгийн зээл авах хэлэлцээрийг эхлүүлсэн.

Ойрх Дорнодын нөхцөл байдалтай холбоотойгоор Ази, Номхон далайн орнуудын эдийн засгийн өсөлт 2026 онд 4.9%-тай тэнцэх буюу өмнө оны өсөлтөөс 0.6%-аар багасах төлөвтэй¹ байгаа бөгөөд энэхүү геополитикийн нөхцөл байдал үргэлжилсэн тохиолдолд хөгжиж буй орнуудын төсөв, төлбөрийн тэнцэл, гадаад валютын нөөцөд дарамт үүсэх эрсдэл өндөр болсон.

Монгол Улсын хувьд мөн адил хүнс, шатахууны үнэ өсөж, 2025 оны 11 дүгээр сараас хойш буурч байсан инфляц 2026 оны 2 дугаар сараас эхлэн нэмэгдэж 13 хувьд хүрсэн ба 2026 оны эхний хагас жилийн байдлаар төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлого 14.6 их наяд төгрөг, нийт зарлага 16.8 их наяд төгрөг, төсвийн алдагдал 2.1 их наяд төгрөг байна.

Иймд Засгийн газраас төлбөрийн тэнцэл болон гадаад валютын нөөцөд ирэх дарамтыг бууруулах, төсвийн санхүүжилтийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх зорилгоор АХБ-аас 100.0 сая ам.долларын төсвийн дэмжлэгийн зээлийн хөрөнгийг авч ашиглахаар төлөвлөж байсныг хэлэлцээрийн үр дүнд 200.0 сая ам.доллар болгон нэмэгдүүлээд байна.

¹ <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/1155601/asian-development-outlook-july-2026.pdf>

Энэхүү зээлийн эргэн төлөлтийн хугацаа нь 15 жил, үндсэн төлбөрөөс чөлөөлөгдөх хугацаа 3 жил байх ба хүүгийн түвшний хувьд хөвөгч суурь хүү болох Баталгаат овернайт санхүүжилтийн хүү² дээр 0.5 хувийн нэмэгдэлтэй, хөрөнгө нөөцлөн баталгаажуулсны шимтгэл 0.15 хувь байна.

Энэхүү санхүүжилт нь Засгийн газрын богино хугацааны санхүүжилтийн дарамтыг бууруулж, гадаад эдийн засгийн сөрөг нөлөөллийг зөөлрүүлэх санхүүгийн эх үүсвэр болох ач холбогдолтой.

2.2.Болзошгүй гамшгийн үеийн зээлийн шугам

АХБ-тай хамтран боловсруулсан Монгол Улсын гамшиг, эрсдэлийн санхүүжилтийн үнэлгээний хүрээнд зудын гамшигтай жилүүдэд малын хорогдол ДНБ-ий 2-3%-тай тэнцэх хэмжээнд байгаа бөгөөд жилийн дундаж алдагдал нь тохируулсан тогтмол үнийн үндсэн дээр тооцоход 247 тэрбум төгрөг (67 сая ам.доллар) байсан бол одоогийн сүргийн хэмжээнд тохируулбал 362 тэрбум төгрөг (101 сая ам.доллар) болж өссөн. Зудын гамшиг хүндэрсэн тохиолдолд буюу 20 жилд 1 удаа тохиолдох зудтай жилд 814-2,855 тэрбум төгрөгийн (226-793 сая ам.доллар) шууд алдагдал, харин онц байдалтай жилд 2,671-3,686 тэрбум төгрөгийн (742-1,024 сая ам.доллар) шууд алдагдал амсахаар байгааг дүгнэсэн байна.

Харин газар хөдлөлт болон үерийн улмаас үүсэх эрсдэл нь боломжит эрсдэлийн үзүүлэлтүүдийн дагуу бага бөгөөд жилд дунджаар 88.6 тэрбум төгрөгийн (24.6 сая ам.долларын) алдагдал хүлээж байна.

Энэхүү гурван гамшгийн түүхэн дундаж жилийн алдагдал нь 331.0 тэрбум төгрөг (91.9 сая ам.доллар) байгаа бөгөөд Засгийн газраас жил бүр тохиолдох гамшиг эрсдэлийн үед санхүүжилтийн хэрэгцээг Засгийн газрын тусгай сангуудаас санхүүжүүлэх чадамжтай гэж дүгнэсэн боловч тухайн сангуудын хөрөнгийг жил бүр бүрэн ашиглаж, нөөц үүсгэхгүй байгаагаас томоохон гамшгийн үед жил бүр хуваарилагддаг Засгийн газрын тусгай сангийн эх үүсвэр хангалтгүй байна.

Иймд Засгийн газраас АХБ-тай байгалийн аюулт үзэгдэл, эрүүл мэндийн онцгой нөхцөл байдал болон эрчим хүч, хүнсний хангамжтай холбоотой онцгой нөхцөл байдлын үед хариу арга хэмжээ авахад зарцуулах 250.0 сая ам.доллар хүртэлх санхүүжилтийн эх үүсвэртэй Болзошгүй гамшгийн үеийн зээлийн шугамыг байгуулахаар төлөвлөж, холбогдох бэлтгэл ажлыг хангаад байна.

Уг зээлийн шугам нь ердийн зээлээс ялгаатай бөгөөд зээлийн шугамыг байгуулснаар зээлийн эх үүсвэрийг шууд авч ашиглахгүй, зөвхөн урьдчилан тохирсон онцгой нөхцөл байдал үүсэж, шаардлага хангасан тохиолдолд анхны санхүүжилт болох 125.0 сая ам.долларыг татан ашиглах боломжтой. Харин зээлийн шугамын хүчинтэй хугацаанд анхны санхүүжилтийг бүрэн ашиглаж, дахин санхүүжилт шаардлагатай болсон тохиолдолд 125.0 сая ам.доллараар нөхөн дүүргэлт хийх боломжтой бөгөөд энэхүү санхүүжилтийг мөн адил урьдчилан тохирсон онцгой нөхцөл байдалд ашиглах боломжтой. Зээлийн шугам болон нөхөн дүүргэлтийг ашиглах боломжтой хугацаа нь 3-5 жил байна.

² Secured-overnight financing rate /SOFR/

Өөрөөр хэлбэл, энэхүү хэрэгсэл нь гамшиг, хямрал үүссэний дараа санхүүжилтийн эх үүсвэр шинээр хайхын оронд урьдчилан байгуулсан гэрээний дагуу хурдан хугацаанд эх үүсвэр татах боломжтой, санхүүгийн хамгаалалтын хэрэгсэл юм.

Энэхүү зээлийн эх үүсвэр нь холимог нөхцөлтэй бөгөөд **энгийн нөхцөлтэй зээлийн** эргэн төлөлтийн хугацаа нь 15 жил, үндсэн төлбөрөөс чөлөөлөгдөх хугацаа 3 жил байх ба SOFR дээр 0.5 хувийн нэмэгдэлтэй хөвөгч хүүтэй бол **хөнгөлөлттэй зээлийн** эргэн төлөлтийн хугацаа нь 25 жил, үндсэн төлбөрөөс чөлөөлөгдөх хугацаа 5 жил, 2 хувийн тогтмол хүүтэй байна. Хөнгөлөлттэй зээлийн эх үүсвэр нь тухайн үеийн Засгийн газрын боломжит хөнгөлөлттэй зээлийн эх үүсвэрээс хуваарилагдана.

Тус шугамын хүрээнд дараах нөхцөл байдалд санхүүжилт татах боломжтой. Үүнд:

а. Үйл явдалд суурилсан санхүүжилт: Гишүүн орны Засгийн газраас АХБ-тай тохирсон байгалийн гамшигт үзэгдэл, эрүүл мэндийн онцгой нөхцөл байдал тохиолдсоноос гадна эрчим хүч, хүнсний аюулгүй байдалтай холбоотой онц буюу бэлэн байдал үүссэн тухай үндэсний болон орон нутгийн түвшинд зарлаж, АХБ-нд шаардлагатай баримт бичгийг хүргүүлснээр зээлийн шугамыг ашиглах боломжтой болно.

Тухайн орны онцлогоос шалтгаалан онц байдал зарлах боломжгүй эсхүл практик байхгүй тохиолдолд эрчим хүч, хүнсний аюулгүй байдалтай холбоотой доголдол, стратегийн нөөцийн хомсдол, үнэ огцом өсөх зэрэг нөхцөл байдлыг үндэслэн эрх бүхий байгууллагаас гаргасан шийдвэрийг үндэслэн санхүүжилт олгоно.

б. Үр дүнд суурилсан санхүүжилт: Хөгжиж буй гишүүн орнуудын эрчим хүч болон хүнсний хангамжтай холбоотой гадаад цочролоос үүдэн үүссэн макро эдийн засгийн нөлөөллийг тодорхойлох зорилгоор АХБ-аас үр дүнд суурилсан доорх босго үзүүлэлтүүдийг тус зээлийн шугамд шинээр нэвтрүүлж байна. Үүнд:

i. **Түлш болон хүнсний импорт:** түлш болон хүнсний бүтээгдэхүүний жилийн импортын зардал өмнөх онтой харьцуулахад ДНБ-ий дор хаяж 1.5 хувиар нэмэгдсэн байх;

ii. **Гадаад төлбөрийн тэнцэл:** урсгал дансны тэнцэл өмнөх онтой харьцуулахад ДНБ-ий дор хаяж 1.5 нэгж хувиар буурсан байх;

iii. **Хэрэглээний үнэд үзүүлэх шилжих нөлөө:** эрчим хүч, хүнсний бүтээгдэхүүнтэй холбоотой хэрэглээний үнийн индекс сүүлийн 5 жилийн дунджаас 3 нэгж хувиар давсан байх.

Дээр дурдсан үр нөлөө үүссэн тохиолдолд тухайн хөгжиж буй гишүүн орнууд нь тухайн нөхцөл байдал үүссэн өдрөөс хойш 90 хоногийн дотор зээлийн шугамыг ашиглах хүсэлтийг АХБ-нд хүргүүлнэ.

3.Дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэлд нийцсэн байдал

Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 6.1.4-т зааснаар Засгийн газрын өрийн нэрлэсэн дүнгээр илэрхийлэгдсэн үлдэгдэл нь тухайн жилийн оны үнээр тооцсон дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 60 хувиас хэтрэхгүй байхаар хуульчлагдсан. Мөн Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2026 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2027-2028 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуулиар Засгийн газрын өрийн хязгаарыг 2026 онд ДНБ-ий 50 хувь, 2027 онд 45 хувь, 2028 онд 45 хувь байхаар баталсан.

Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрийн хүрээнд төсвийн дэмжлэгийн зээл болон Болзошгүй гамшгийн үеийн зээлийн шугамыг бүрэн авч ашигласнаар Засгийн газрын өрийн хэмжээ 2026 онд ДНБ-ий 44.5 хувь байх төсөөлөлтэй байгаа бөгөөд дунд хугацаанд тус зээлүүд нь ДНБ-ий 1.6 хувиар Засгийн газрын өрд нөлөөлөхөөр байна.

Ингэснээр дунд хугацаанд Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан Засгийн газрын өрийн тухай төсвийн тусгай шаардлага болон дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийн хязгаарыг хангахаар байна.

Түүнчлэн, нөхцөл зээлийн шугамын хувьд зээлийн шугам байгуулсан хэмжээгээр Засгийн газрын өр шууд нэмэгдэхгүй бөгөөд зээлийн ашиглах нөхцөл байдал үүссэн тохиолдолд бодитоор татан ашигласан санхүүжилтийн хэмжээгээр өрийн үлдэгдэлд тооцогдох юм. Мөн дээрх санхүүжилтийн хэрэгслүүд нь Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 49 дүгээр тогтоолоор баталсан “Засгийн газрын өрийн удирдлагын 2026-2028 оны стратегийн баримт бичиг”-т заасан зорилттой бүрэн нийцэж байгаа болно.

---oOo---

ЭРГЭН ТӨЛӨЛТИЙН ХУВААРЬ

Монгол Улс болон Азийн Хөгжлийн банк хооронд байгуулах “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийн хүрээнд хэрэгжүүлэх 200.0 сая ам.долларын төсвийн дэмжлэгийн зээлийн эх үүсвэрийг Азийн хөгжлийн банкнаас дараах нөхцөлөөр санал болгож байна. Үүнд:

Зээлийн хүү: Баталгаат овернайт санхүүжилтийн хүү ¹ дээр 0.5 хувийн нэмэгдэлтэй,

Хөрөнгө нөөцлөн баталгаажуулсны шимтгэл: 0.15 хувь,

Эргэн төлөх хугацаа: 15 жилийн хугацаатай, үүнээс эхний 3 жилд үндсэн төлбөрөөс чөлөөлөгдөх нөхцөлтэй болно.

Хүснэгт 1. Эргэн төлөлтийн хуваарь

Жил	Хагас жил	Зээлийн үлдэгдэл	Ашиглалт	Үндсэн төлбөр	Хүүгийн төлбөр
2026	1		200,000,000.00		
2027	2	200,000,000.00			4,921,000.00
	3	200,000,000.00			4,921,000.00
2028	4	200,000,000.00			4,921,000.00
	5	200,000,000.00			4,921,000.00
2029	6	200,000,000.00			4,921,000.00
	7	200,000,000.00		8,333,333.33	4,921,000.00
2030	8	191,666,666.67		8,333,333.33	4,715,958.33
	9	183,333,333.33		8,333,333.33	4,510,916.67
2031	10	175,000,000.00		8,333,333.33	4,305,875.00
	11	166,666,666.67		8,333,333.33	4,100,833.33
2032	12	158,333,333.33		8,333,333.33	3,895,791.67
	13	150,000,000.00		8,333,333.33	3,690,750.00
2033	14	141,666,666.67		8,333,333.33	3,485,708.33
	15	133,333,333.33		8,333,333.33	3,280,666.67
2034	16	125,000,000.00		8,333,333.33	3,075,625.00
	17	116,666,666.67		8,333,333.33	2,870,583.33
2035	18	108,333,333.33		8,333,333.33	2,665,541.67
	19	100,000,000.00		8,333,333.33	2,460,500.00
2036	20	91,666,666.67		8,333,333.33	2,255,458.33
	21	83,333,333.33		8,333,333.33	2,050,416.67
2037	22	75,000,000.00		8,333,333.33	1,845,375.00
	23	66,666,666.67		8,333,333.33	1,640,333.33
2038	24	58,333,333.33		8,333,333.33	1,435,291.67

¹ Secured-overnight financing rate /SOFR/

	25	50,000,000.00		8,333,333.33	1,230,250.00
2039	26	41,666,666.67		8,333,333.33	1,025,208.33
	27	33,333,333.33		8,333,333.33	820,166.67
2040	28	25,000,000.00		8,333,333.33	615,125.00
	29	16,666,666.67		8,333,333.33	410,083.33
2041	30	8,333,333.33		8,333,333.33	205,041.67
НИЙТ			200,000,000.00	200,000,000.00	86,117,500.00

• Зээлийн хүүгийн төлбөрийг ашигласан зээлийн дүнгээс тооцож төлөх бөгөөд 200.0 сая ам.долларын эх үүсвэрийг 2026 онд ашиглахаар төлөвлөсөн тул 0.15 хувийн хөрөнгө нөөцлөн баталгаажуулсны шимтгэл төлөхөөргүй байна. **Харин зээлийн хүүгийн төлбөрт жилийн 9.8 сая ам.долларыг төлбөрийг төлнө.** Хэлэлцээрийн хүрээнд нийт 86.1 сая ам.долларыг хүүгийн төлбөрт төлөхөөр байна.

• Зээлийн эх үүсвэрийг Баталгаат овернайт санхүүжилтийн хүү буюу хөвөгч хүүтэйгээр авч ашиглаж байгаа тул хөвөгч хүүгийн төсөөлөл өөрчлөгдсөн тохиолдолд зээлийн хүүд төлөх төлбөр мөн адил өөрчлөгдөнө.

---oOo---